

SPREMEMBE NA PODROČJU CIVILNE ZAŠČITE NA RAVNI EVROPSKE UNIJE (EU)

RECENT CHANGES IN THE FIELD OF CIVIL PROTECTION IN THE EUROPEAN UNION (EU)

Milena Dobnik Jeraj

mag., Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje, Vojkova 61, Ljubljana, milena.dobnik.jeraj@urszr.si

Sandra Martinič

Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje, Vojkova 61, Ljubljana, sandra.martinic@urszr.si

Povzetek

Številne naravne in druge nesreče zahtevajo okrepljeno sodelovanje držav članic EU pri skupnem obvladovanju naravnih in drugih nesreč. Kot eno ključnih orodij za skupne dejavnosti se v zadnjih 20 letih razvija mehanizem Unije na področju civilne zaščite. V letu 2019 je bil sprejet sklep o spremembi tega mehanizma, ki prinaša bistvene novosti na področju preventivnih dejavnosti in oblikovanje dodatnih rezervnih zmogljivosti rescEU.

Abstract

The increased number of natural and man-made disasters calls for enhanced cooperation of EU Member States in joint disaster management. The Union Civil Protection Mechanism has been developed as one of the key platforms for joint activities in the last 20 years. In 2019, an amendment of the Mechanism was adopted which introduces major changes in the field of prevention activities and the creation of additional reserve capacities for rescEU.

Uvod

Sodelovanje na področju civilne zaščite na ravni EU poteka po načelu subsidiarnosti in solidarnosti. Primarno vlogo pri obvladovanju nesreč imajo države, EU pa nacionalne dejavnosti podpira in dopolnjuje, prav tako spodbuja in omogoča sodelovanje med državami članicami prek skupnih aktivnosti in projektov na področju preventive in pripravljenosti kot tudi ukrepanja ob nesrečah. Ključna naloga na ravni EU je tudi usklajevanje in podpora skupnemu odzivu držav članic ob večjih nesrečah, ki presegajo zmožnosti posameznih držav.

Glavno orodje za izvajanje skupnih aktivnosti je mehanizem EU na področju civilne zaščite (v nadaljnjem besedilu: mehanizem). Vzpostavljen je bil leta 2001 in prenovljen leta 2007. Leta 2013 so bile s sklepom 1313/2013¹ sprejete bistvene spremembe mehanizma, tako da obsega celoten cikel obvladovanja nesreč (razen obnove); večji poudarek je na preventivi, uvedene so bile nekatere operativne rešitve za pripravljenost ter bolj učinkovit in usklajen odziv držav članic EU ob večjih nesrečah. Leta 2019 so bil sprejet dopolnjeni zakonodajni akt – sklep (EU) 420/2019,² ki prinaša bistvene

spremembe na področju preventive in pripravljenosti ter odziva in nekatere druge novosti.

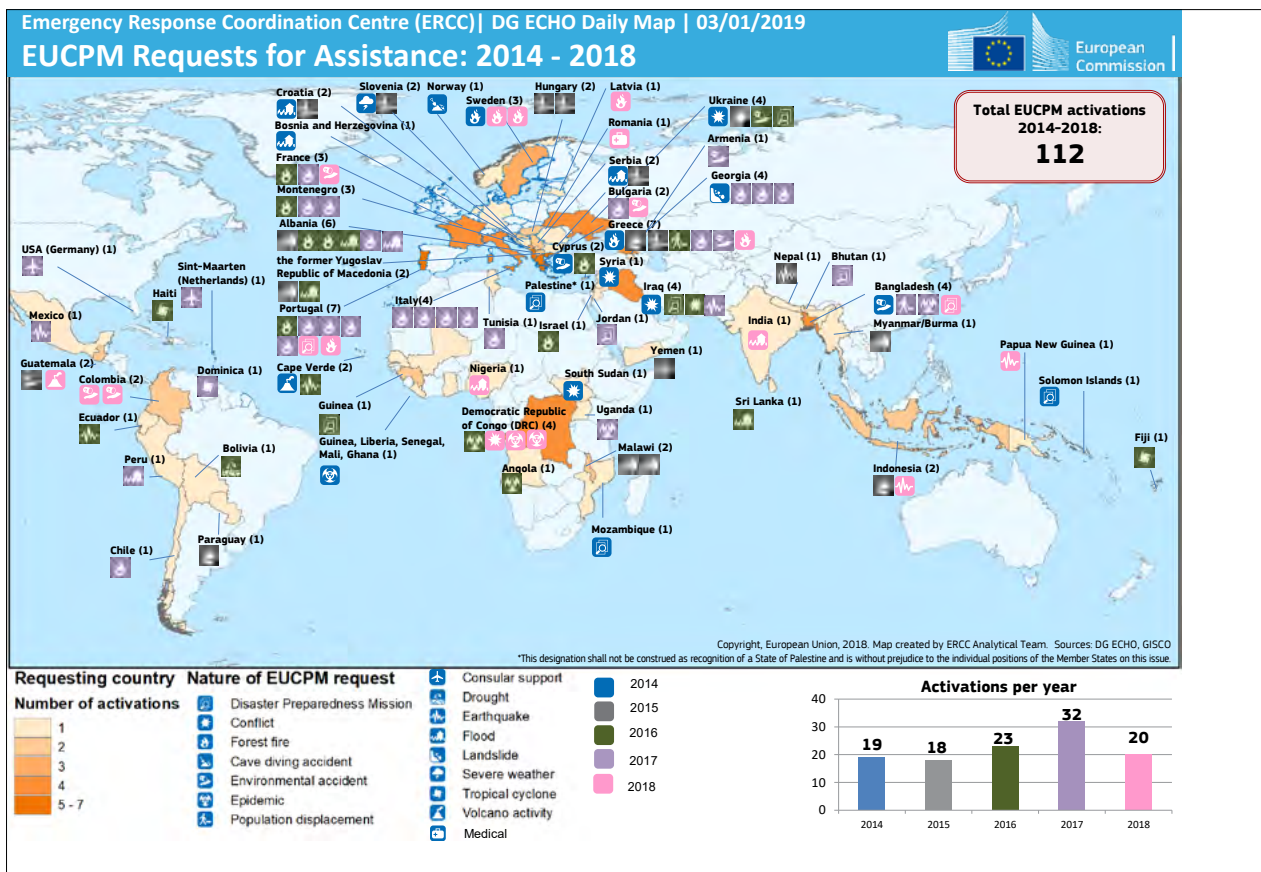
Mehanizem se je od svojega nastanka odzval na številne nesreče po vsem svetu, v obdobju 2014–2018 je bil aktiviran 112-krat (slika 1). Leta 2017 je bilo aktivacij 20, v prvi polovici 2019 pa 12 skupaj s svetovalnimi misijami. Dvakrat je za pomoč prek mehanizma zaprosila in jo prejela tudi Slovenija: ob žledu 2014 in ob migrantski situaciji 2015–2016.

Spremembe mehanizma Unije na področju civilne zaščite v letu 2019

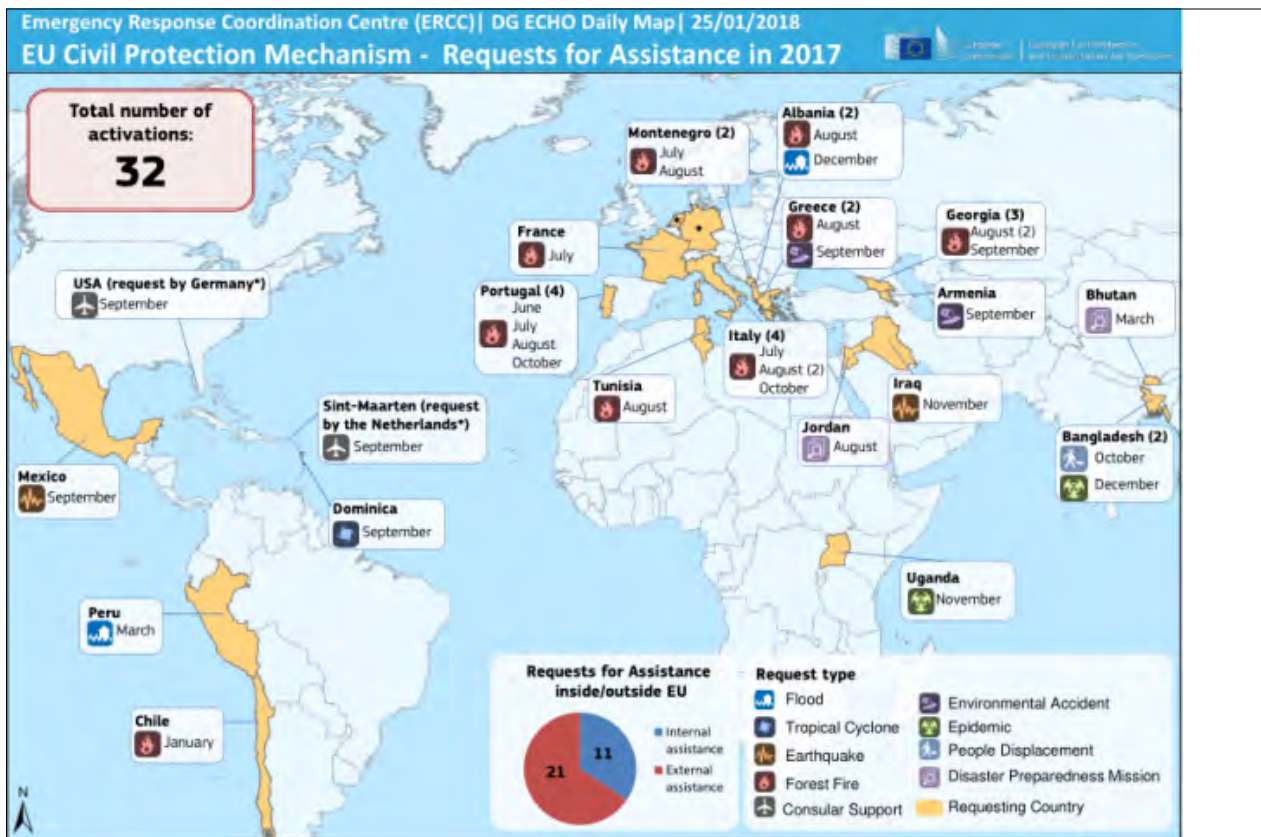
Povod za spremembo zakonodaje na področju civilne zaščite na ravni EU so bili predvsem obsežni gozdni požari leta 2017 v Sredozemlju (Portugalska, Francija, Italija, Grčija, Albanija, Črna gora) (slika 2) ter njihove hude posledice za naravno in družbeno okolje. Te in druge izkušnje so pokazale, da zaradi omejenih odzivnih zmogljivosti ni mogoče vedno zagotoviti ustrezne pomoči ljudem ter zaščite okolja in premoženja. To še zlasti velja, kadar države članice hkrati prizadenejo enake nesreče ali nesreče, ki se ponavljajo ali jih ni mogoče predvideti. Da bi odpravili te pomanjkljivosti in zmanjšali tveganja, so sprejeli spremembe mehanizma Unije na področju civilne zaščite, in sicer na področjih preventive in pripra-

¹ Sklep št. 1313/2013/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite.

² Sklep (EU) 2019/420 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. marca 2019 o spremembi Sklepa št. 1313/2013/EU o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite.

Slika 1: Aktivacije mehanizma Unije na področju civilne zaščite v obdobju 2014–2018 (vir: ERCC)
 Figure 1: Activation of the Union Civil Protection Mechanism in the period 2014–2018 (Source: ERCC)

Slika 2: Intervencije mehanizma Unije na področju civilne zaščite leta 2017 (vir: ERCC)
 Figure 2: Union Civil Protection Mechanism interventions in 2017 (Source: ERCC)

vljenosti ter odziva, ki naj bi ju podpirale tudi mreža znanja civilne zaščite v EU ter povečane aktivnosti na področju vidnosti z namenom, da mehanizem postane bolj oprijemljiv za državljane EU.

Sprememba sklepa 1313/2013/EU je imela te cilje: a) okrepitev skupne zmogljivosti EU in držav članic za odziv na nesreče, b) povečanje osredotočenosti na preventivne ukrepe v ciklu obvladovanja tveganja nesreč ter okrepitev skladnosti z drugimi ključnimi politikami EU, c) zagotovitev, da so upravni postopki, ki podpirajo nujne intervencije znotraj mehanizma, prožni in učinkoviti.

Po enoletnih pogajanjih je bil decembra 2018 dosežen dogovor o spremembi oziroma dopolnitvi mehanizma. Sklep (EU) 420/2019 prinaša tri bistvene spremembe:

- **večje obveznosti držav članic na področju preventive:** širitev obsega poročanja o povzetkih ocen tveganj in načrtih za obvladovanje tveganj, uvedba poročanja o posebnih ukrepih na področju preventive in pripravljenosti skupaj z močno navezavo na predhodne pogojenosti za porabo sredstev evropskih strukturnih in investicijskih skladov;
- **spremembe pristojnosti Evropske komisije** (v nadaljnjem besedilu: Komisija) **pri pripravljenosti in odzivu** v vzpostavitev dvojnega sistema zmogljivosti: prostovoljni nabor vnaprej odrejenih zmogljivosti držav članic (*EU voluntary pool*) se je preoblikoval v evropski nabor civilne zaščite (*European Civil Protection Pool* – ECPP), vzpostavitev rezervnih zmogljivosti rescEU, ki jih bo upravljala Komisija v sodelovanju z državo gostiteljico zmogljivosti;
- **občutno povečanje finančnih sredstev za področje civilne zaščite** v prihodnjem obdobju 2021–2027³ in tudi že v zdajšnjem finančnem obdobju.⁴

Spremembe na področju preventive

Od leta 2013 je preventiva pred naravnimi in drugimi nesrečami ena od prednostnih nalog mehanizma Unije na področju civilne zaščite. EU naj bi brez poseganja v državne pristojnosti ter vzajemne pravice in obveznosti držav članic iz dvostranskih ali večstranskih pogodb prispevala k boljši preventivi pred nesrečami. Komisija je že konec leta 2010 izdala Smernice za ocenjevanje in prikaz tveganj na področju obvladovanja nesreč,⁵ po katerih naj bi države članice zbližale načine izdelave in vsebino ocen tveganj za nesreče. Tako je Komisija želela spodbuditi države članice, da bi delo na tem področju – kljub različnim izhodiščem posameznih držav – teklo intenzivneje in bolj usklajeno. Države od leta 2015

poročajo o oceni tveganj ter od 2018 o zmožnosti za obvladovanje tveganj za nesreče; Komisija pa na podlagi državnih prispevkov pripravi pregled tveganj za posamezne vrste nesreč na območju EU.⁶

Tudi v spremenjenem sklepu Unije na področju civilne zaščite iz leta 2019 so ključne spremembe prav pri preventivi. Uveljavljene so bile nekatere spremembe po 6. členu, ki se nanašajo na ocene tveganj in ocene zmožnosti za obvladovanje tveganj za nesreče. Določeno je, da morajo države članice, kot doslej, na vsaka tri leta (začetek marec 2020) predložiti Komisiji povzetke ocen tveganj in povzetke ocen zmožnosti obvladovanja tveganj, po novem pa morajo poročati tudi o določenih elementih načrtovanja za obvladovanje tveganj. Poročanje o ključnih tveganjih mora po novem zajemati čezmejna tveganja in dogodke oz. nesreče z malo verjetnostjo in hudimi posledicami (*High Impact Low Probability* – nesreče HILP). Dogodki HILP so nov pojem znotraj mehanizma in jih bodo države članice morale vnesti v svoja načrtovanja obvladovanja tveganj. Namen je, da države članice vzpostavijo preventivne ukrepe in ukrepe pripravljenosti tudi za dogodke HILP, na ravni EU pa naj bi se vzpostavile potrebne odzivne zmogljivosti za te vrste tveganj. Komisija lahko v sodelovanju z državami članicami vzpostavi tudi posebne posvetovalne mehanizme za izboljšanje načrtovanja preventive in pripravljenosti ter usklajevanja med državami članicami, izpostavljenimi podobnim vrstam nesreč.

Uveden je tudi t. i. **ravnotežni mehanizem:**

- od držav članic, ki pogosto prosijo za pomoč za enake vrste nesreč, lahko Komisija zahteva dodatne informacije o ukrepih za preventivo in pripravljenost, lahko tudi predlaga napotitev ekipe strokovnjakov ali pripravi predlog priporočil;
- od držav članic, ki bodo prosile za pomoč trikrat v treh zaporednih letih, bo Komisija lahko zahtevala dodatne informacije o ukrepih za preventivo in pripravljenost ter predlagala napotitev ekipe strokovnjakov v državo članico ali pripravila predlog priporočil.

Sprememba sklepa prinaša tudi obveznost nadaljnega razvoja smernic glede poročanja o ocenah tveganj, ocenah zmožnosti za obvladovanje tveganj in poročanju glede načrtovanja. Vse omenjene aktivnosti naj bi prispevale k zagotavljanju celostnega pristopa pri obvladovanju nesreč, saj združujejo in usklajujejo dejavnosti na področju preventive, pripravljenosti in odziva. Predvidene informacije, ki si jih bodo na ta način države članice izmenjale med seboj, niso zaupne.

³ Predvideni proračun za področje civilne zaščite za obdobje 2021–2027 znaša 1,4 milijarde evrov.

⁴ Povečanje za 280 milijonov evrov za obdobje od leta 2018 do 2020.

⁵ Risk Assessment and Mapping Guidelines for Disaster Management, SEC (2010) 1626 final, 21. december 2010.

⁶ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT. Overview of Natural and Man-made Disaster Risks the European Union may face. Brussels, 23. maj 2017 SWD(2017) 176 final.

Spremembe na področju pripravljenosti in odziva

Z novo zakonodajo so se spremenile pristojnosti Komisije na področju pripravljenosti in odziva. Vzpostavljen je dvojni sistem zmogljivosti za odziv na nesreče, ki vključuje:

- **evropski nabor za civilno zaščito** (*European Civil Protection Pool – ECPP*), sestavljen iz zmogljivosti, ki jih dajo na voljo za odziv na evropski ravni za določeno obdobje države članice. Te odzivne zmogljivosti so bile že vzpostavljene ter poimeno-vane prostovoljni nabor, z novo zakonodajo so se preimenovali v Evropski nabor civilne zaščite, ki bo ostal glavni nabor zmogljivosti za odziv na nesreče znotraj mehanizma. Gre za prostovoljni nabor predhodno odrejenih odzivnih zmogljivosti držav članic in zajema module, druge odzivne zmogljivosti in več vrst strokovnjakov. Pomoč, ki jo zagotovi država članica prek evropskega nabora civilne zaščite, dopolnjuje obstoječe zmogljivosti države članice, ki zaprosi za pomoč, ter ne posega v osnovno odgovornost držav članic glede preventive pred nesrečami na svojem ozemlju in odziva nanje. Komisija na podlagi ugotovljenih tveganj, celotnih zmogljivosti in vrzeli z izvedbenimi akti opredeli vrste in število ključnih odzivnih zmogljivosti, potrebnih za evropski nabor civilne zaščite (ciljne zmogljivosti).⁷ Komisija v sodelovanju z državami članicami spremlja napredek pri doseganju ciljnih zmogljivosti in spodbuja države članice, da zapolnijo ugotovljene vrzeli.
- **rezervne zmogljivosti (rescEU)** so dodatne zmogljivosti, ki niso na voljo niti na državni ravni niti v evropskem naboru civilne zaščite, namenjene so zagotavljanju pomoči v težko obvladljivih razmerah, kadar se s celotnimi že vzpostavljenimi zmogljivostmi ni mogoče učinkovito odzvati na različne vrste nesreč. Za zagotavljanje učinkovitega odziva naj bi bile rezervne zmogljivosti rescEU ustrezno geografsko porazdeljene. Razvijale se bodo postopno (srednje- in dolgoročno), upravljali jih bosta Komisija in gostujoča država. Ker vzpostavitev rezervnih zmogljivosti ne bo mogoča takoj, bo do leta 2025 t. i. prehodno obdobje, ko bodo v nabor rescEU vključene tudi nacionalne zmogljivosti.

Tretja vrsta zmogljivosti so **dodatne državne zmogljivosti** (spontane ponudbe držav članic ob vsakokratnem zaprosilu za pomoč), ki jih sodelujoče države prijavijo v skupno podatkovno zbirko CECIS in niso certificirane.⁸

⁷ Slovenija je leta 2018, po uspešno opravljenem postopku certificiranja, v nabor prispevala reševalno enoto za iskanje in reševanje iz jam – Cave SAR.

⁸ Iz Slovenije je v nabor vključena enota Civilne zaščite MUSAR SI.

Mreža znanja na področju civilne zaščite v EU

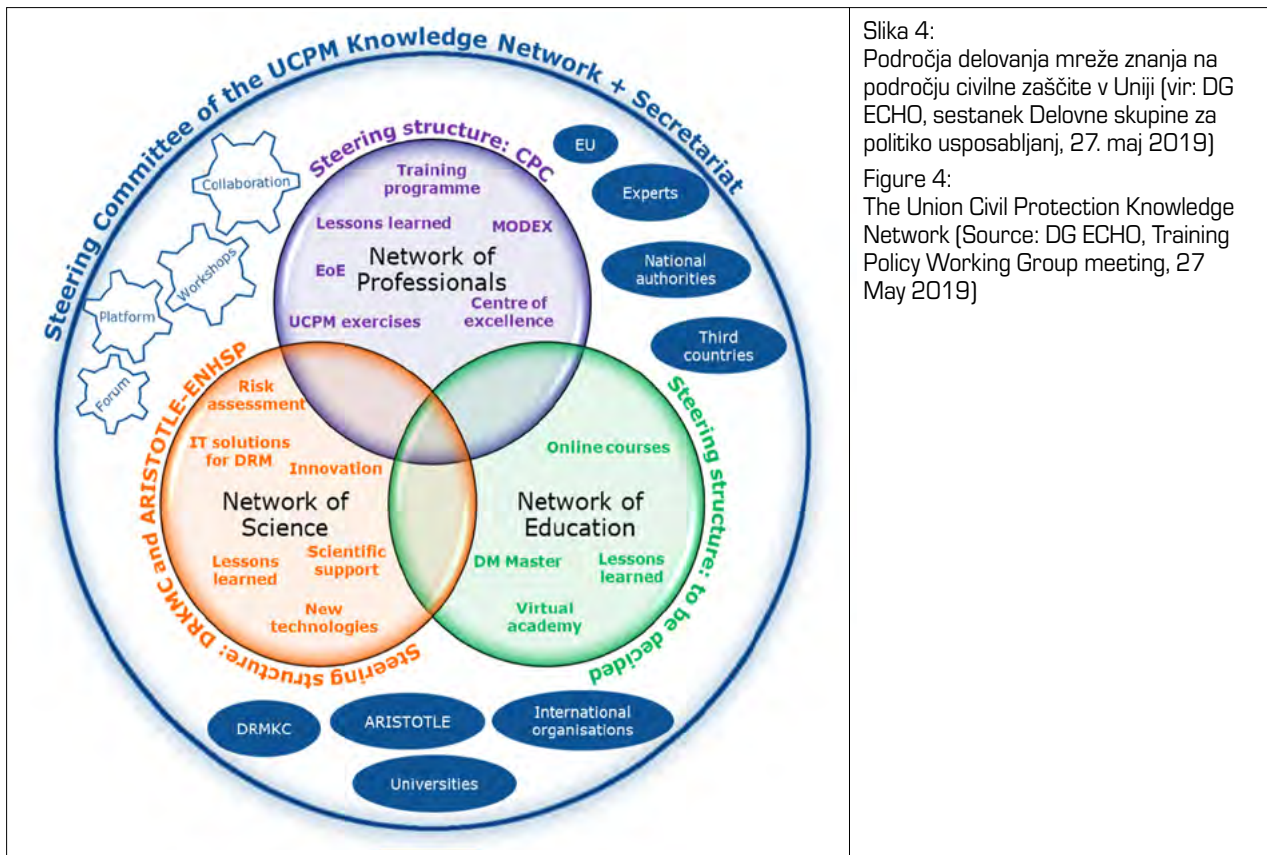
Mreža znanja naj bi bila mreža akterjev civilne zaščite in obvladovanja nesreč skupaj s centri za usposabljanje, centri odličnosti, univerzami in raziskovalci. Mreža znanja naj bi temeljila na že vzpostavljenih programih in dejavnostih na področju usposabljanja, hkrati namerava Komisija dodati nove elemente, ki naj bi izboljšali dejavnosti obvladovanja nesreč.

Glavni cilji mreže so naslednji:

- izboljšati usklajenost, združljivost in dopolnjevanje zmogljivosti in izboljšati usposobljenost strokovnjakov;
- spodbujati raziskave in inovacije ter spodbujati uvajanje in uporabo ustreznih novih tehnologij za namene mehanizma Unije na področju civilne zaščite;
- zbirati ter deliti znanje in izkušnje v tesnem sodelovanju z organi civilne zaščite in centri znanja;
- zgraditi skupno kulturo pripravljenosti na nesreče.

Za uresničitev teh ciljev je predvidenih več dejavnosti. Kot izhodišče za ustanovitev mreže znanja so predvidena tri področja: izobraževanje oziroma usposabljanje; znanost in raziskave ter strokovnjaki (slika 4). Pri vseh treh predlaganih temah se bo prvotno osredotočilo na že uveljavljene dejavnosti mehanizma, kot so programi usposabljanja, praktične vaje, izmenjava strokovnjakov.

Namen mreže znanja je tudi spodbujanje že vzpostavljenih in prihodnjih izobraževalnih programov o ciklu obvladovanja nesreč, razvijanje uveljavljenih znanstvenih

Slika 4:
Področja delovanja mreže znanja na področju civilne zaščite v Uniji (vir: DG ECHO, sestanek Delovne skupine za politiko usposabljanj, 27. maj 2019)
Figure 4:
The Union Civil Protection Knowledge Network (Source: DG ECHO, Training Policy Working Group meeting, 27 May 2019)

struktur za potrebe varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami (npr. Center znanja o obvladovanju nesreč/DRMKC/ in Evropsko znanstveno partnerstvo za naravne nevarnosti/ENHSP – Aristotel/).

Mnenja držav članic in Komisije glede načina obravnave za uresničitev delovanja mreže so različna, predvsem glede strukture upravljanja mreže, treba bo iti korak za korakom, da bo sodelovanje utemeljeno na usklajenem dogovoru o ciljih, ki jih želimo doseči, in o sredstvih za doseg te ciljev. Oblikovati želimo mrežo znanja, ustrezno potrebam in interesom sodelujočih držav.

Vidnost

Ukrepi za krepitev vidnosti so bili sprejeti z namenom, da mehanizem Unije na področju civilne zaščite postane bolj oprijemljiv za državljane EU. Oblikovan bo EU-emblem za rezervne zmogljivosti rescEU ter vzpostavljena priznanja za dolgotrajno zavezanost in prispevek na področju civilne zaščite.

Rezervne zmogljivosti rescEU

Rezervne zmogljivosti rescEU za gašenje gozdnih požarov iz zraka

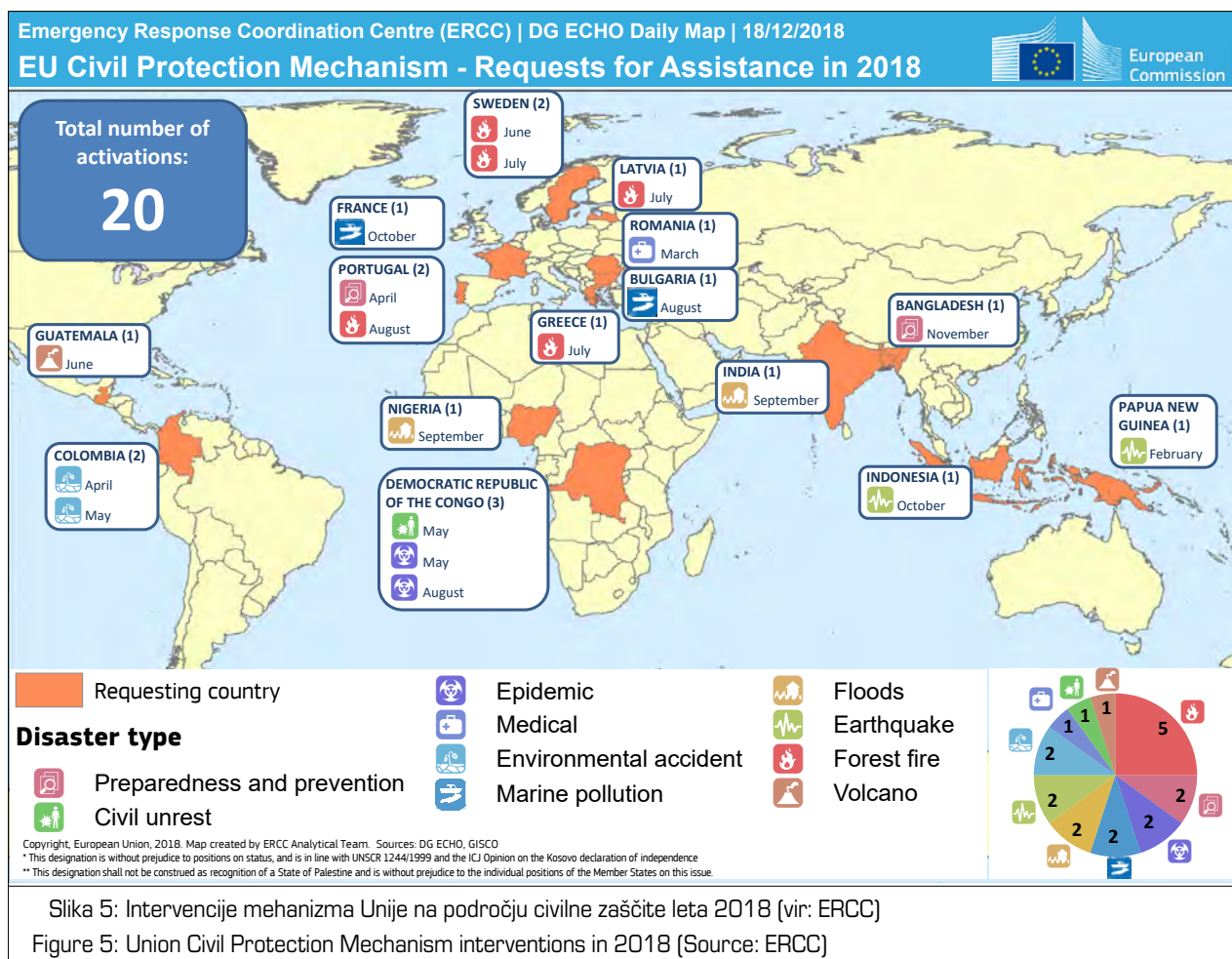
Bistvena in najbolj vidna novost novega zakonodajnega akta iz leta 2019 so rezervne zmogljivosti rescEU. To

so zmogljivosti, potrebne za odziv ob nesrečah velikega obsega, a niso (v zadostni meri) na voljo niti na nacionalni ravni niti v evropskem naboru zmogljivosti za civilno zaščito.

Požarni sezoni 2017 in 2018 (slika 8) sta bili zelo intenzivni, saj je veliko držav zaprosilo za pomoč pri gašenju gozdnih požarov, veliko je bilo tudi prošenj za zdravstvene zmogljivosti in ukrepanje ob onesnaženju morja. Leta 2017 je 127 ljudi (civilistov in gasilcev) izgubilo življenje zaradi požarov na ozemlju EU. Gospodarski stroški so bili ogromni: v Evropi je bilo leta 2017 zabeleženih skoraj 10 milijard evrov škode (Evropski informacijski sistem za gozdne požare – European Forest Fire Information System – EFFIS; JRC 2018, 6). Številnim stroškom bi se lahko izognili, če bi preprečili tveganja in bolje pripravili posamezne družbe.

Namen rezervnih zmogljivosti rescEU je razviti dodatno rezervno zmogljivosti, ki bodo pripravljene pomagati državam članicam, torej dopolnjevati njihove zmogljivosti, ko bodo te preobremenjene. Začetna sestava rezervnih zmogljivosti rescEU glede vrste zmogljivosti in zahtev glede kakovosti ter financiranja v prehodnem obdobju je določena v izvedbenem sklepu Komisije,⁹ in sicer kot prve določene zmogljivosti za gašenje gozdnih požarov iz zraka (z letali in helikopterji).

⁹ Izvedbeni Sklep Komisije (EU) 2019/570 z dne 8. aprila 2019 o določitvi pravil za izvajanje Sklepa št. 1313/2013/EU Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi z zmogljivostmi rescEU in o spremembi Izvedbenega sklepa Komisije 2014/762/EU.

Kot določa predpis,¹⁰ se rezervne zmogljivosti rescEU lahko – poleg tistih na področju gašenja gozdnih požarov iz zraka – predvidoma razvijejo za področje kemičnih, bioloških, radioloških in jedrskih nesreč ter nujne medicinske pomoči. Vrste teh zmogljivosti podrobneje opredeli Komisija z izvedbenimi akti, pri čemer upošteva tveganja, celotne zmogljivosti in vrzeli na ravni EU.

Rezervne zmogljivosti rescEU zagotavlja Komisija v sodelovanju z državami članicami. Države članice kupijo, najamejo ali zakupijo zmogljivosti rescEU, ki jih nato gostijo. V ta namen lahko Komisija državam članicam dodeli neposredna nepovratna sredstva. Pri javnih naročilih gosti rezervne zmogljivosti rescEU tista država članica, v imenu katere so te naročene. Za učinkovit odziv se zmogljivosti rescEU razvijajo tako, da se zagotovi njihova enakomerna geografska porazdelitev.

Država članica, ki ima v lasti, najemu ali zakupu rezervne zmogljivosti rescEU, poskrbi za njihovo registracijo v sistemu CECIS ter zagotovi njihovo razpoložljivost in uporabo za reševalne intervencije znotraj mehanizma Unije. Te zmogljivosti se lahko uporabljajo za nacionalne namene, kadar se ne uporabljajo in niso potrebne za intervencije v okviru mehanizma. Odločitev o njihovi uporabi in prenehanju uporabe ter kakršno koli drugo odločitev

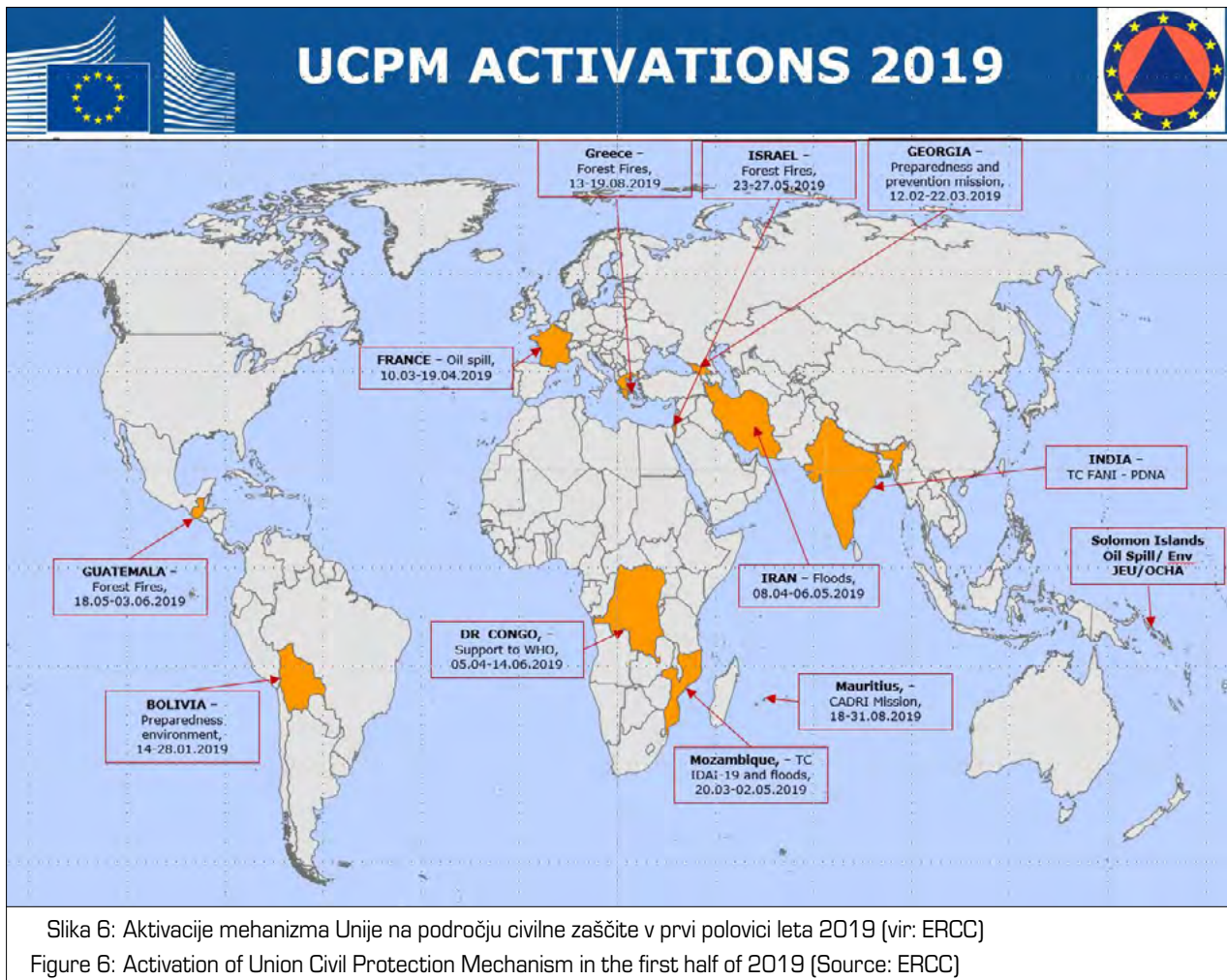
ob morebitnih nasprotujočih si zahtevah glede rezervnih zmogljivosti rescEU sprejme Komisija ob tesnem usklajevanju z državo članico, ki zaprosi za pomoč, in državo članico, ki gosti te zmogljivosti. Država gojiteljica lahko zavrne napotitev svojega osebja zunaj EU iz diplomatskih ali varnostnih razlogov.¹¹

Komisija ocenjuje, da bo lahko zagotavljala kritje 80–90 % stroškov, ki jih bodo imela države z nabavo in pripravo zrakoplovov, ki bodo dani v rezervne zmogljivosti rescEU, in celotne (100 %) stroške zmogljivosti za obvladovanje manj verjetnih nesreč s hudimi posledicami (zmogljivosti HILP). Možno je sofinancirati tudi infrastrukturo (hangarji, skladišča za opremo).

Zaradi pomanjkanja zmogljivosti na prostem trgu, kjer bi jih Komisija lahko kupila, najela ali zakupila, je ta omogočila prehodno obdobje rescEU, na način, da se državne zmogljivosti vključijo v rezervne zmogljivosti rescEU in je tako zagotovljena njihova takojšnja operativnost. Možnost prehodnega obdobja za rezervne zmogljivosti rescEU je do 1. januarja 2025, sofinanciranje je v višini 75 % za pripravljenost zmogljivosti.

¹⁰ Sklep 240/2019 (EU), člen 12.

¹¹ Izvedbeni sklep Komisije z dne 31. julija 2019 o pravilih za delovanje evropskega nabora civilne zaščite in rescEU, Brussels, 31. julij 2019 C(2019) 5614 final.

Za požarno sezono 2019, od 15. junija do 31. oktobra 2019, je Komisija zagotavljala 75 % stroškov pripravljenosti (vzdrževanje, posadka, drugo osebje, zavarovanja), med napotitvijo pa je krila 75 % operativnih stroškov rezervnih zmogljivosti rescEU. Države članice, ki so prispevale rezervne zmogljivosti rescEU v prehodnem obdobju za čas požarne sezone 2019, so: Hrvaška (2 letali), Francija (1 letalo), Italija (2 letali), Španija (2 letali) in Švedska (6 helikopterjev). V letu 2019 so bile te zmogljivosti aktivirane enkrat, ob zaprosilu Grčije za gašenje gozdnih požarov, napoteni sta bili dve letali: italijanski in španski canadair, ki sta delovala v osrednji Grčiji 14. in 15. avgusta 2019.

Rezervne zmogljivosti rescEU na zdravstvenem področju ter kemičnem, biološkem, radiološkem in jedrskem področju

Komisija je za vzpostavitev in nadaljnje oblikovanje rezervnih zmogljivosti rescEU ustanovila tri strokovne skupine, v katerih sodelujejo strokovnjaki z izbranih področij, ki načrtujejo podrobnejšo sestavo odzivnih zmogljivosti ter tehnične zahteve glede opreme:

- strokovna skupina za gašenje gozdnih požarov z zrakoplovi v okviru rescEU,

- strokovna skupina za zdravstvene zmogljivosti v okviru rescEU in
- strokovna skupina za zmogljivosti na področju KBRJ tveganj v okviru rescEU.

Vrsta in obseg zdravstvenih ter KBRJ-zmogljivosti znotraj rezervnih zmogljivosti rescEU, so še vedno tema razprav v strokovnih skupinah. Zdravstvene in KBRJ-zmogljivosti kot del rezervnih zmogljivosti so bile izbrane skupaj z državami članicami, ki so tveganja na teh dveh področjih prepoznale kot tista z nezadostnimi odzivnimi zmogljivostmi na državni ravni, za katera bi bilo treba dopolniti odziv na ravni EU.

Največ pozornosti s področja **zdravstvenih tveganj** so bile deležne pandemije, zlasti predvidevanja glede obolenj zaradi gripe. Kot možna tveganja so bile omenjene tudi druge vrste nalezljivih bolezni skupaj s tistimi, ki se širijo iz drugih regij (npr. ebola, ošpice), bolezni, ki se prenašajo z vodo ali hrano, bolezni, ki se prenašajo z živali na ljudi, ter protimikrobna odpornost. Pri vseh teh boleznih bi se zaradi morebitne epidemije lahko zgodile motnje oskrbe z zdravili. Možne zdravstvene zmogljivosti znotraj rezervnih zmogljivosti rescEU so ekipe za nujno medicinsko pomoč (emergency medical teams), mobilne terenske bolnišnice, zdravstvena evakuacija (MEDEVAC), odzivanje na

množične nesreče z opeklinami, zdravstveni odziv na KBRJ ter zaloge medicinske opreme in zdravil.

Poročilo Komisije o pregledu nacionalnih zmogljivosti (DG ECHO 2019, 1-7) kaže, da so **KBRJ-tveganja** ena izmed glavnih tveganj za večino držav članic. Predvidevanja upoštevajo morebitne nesreče v jedrskih elektrarnah ali drugih jedrskih objektih, industrijske ali prometne nesreče, ob katerih se razlijejo nevarne snovi, in radiološke nesreče. Tretjina držav je obravnavala scenarije, ki upoštevajo tudi zlonamerno uporabo KBRJ-materialov. Za KBRJ-nesreče je odgovornih več organov, zato velja za horizontalno področje, kar pomeni, da je medsektorsko usklajevanje bistveno pri preprečevanju, pripravljenosti in odzivu na nesreče. Razvoj možnih KBRJ-zmogljivosti znotraj rezervnih zmogljivosti rescEU bi tako potekal na ravni držav medsektorsko, saj imajo različni državni organi različne zmogljivosti. Možne KBRJ-zmogljivosti, ki bi se lahko – glede na zdajšnjo razpravo v strokovnih skupinah – razvijale znotraj rezervnih zmogljivosti rescEU, so moduli za odkrivanje in vzorčenje, KBRJ-moduli (forenzika, mobilni laboratorij in zdravstvene zmogljivosti), mobilne enote za množično dekontaminacijo ter zaloge zaščitne opreme, cepiv in protistrupov. Odzivnih zmogljivosti za dogodke HILP ni mogoče vnaprej opredeliti – države članice imajo različne dogodke HILP, težko je določiti, katere so tiste zmogljivosti, ki so potrebne za posamezno državo članico, zmogljivosti so zelo drage in na voljo jih je zelo malo.

Sklepne misli

Mehanizem Unije na področju civilne zaščite je glavno orodje pri izvajanju aktivnosti civilne zaščite na področju EU. Gre za mehanizem, ki se pospešeno oblikuje že skoraj 20 let in se bo v prihodnosti še razvijal. Podnebne spremembe, teroristični napadi, hibridne grožnje in podobno sooblikujejo svet, na katerega se bodo morali sistemi obvladovanja nesreč prilagoditi, kar pomeni, da strokovnjaki s področja civilne zaščite ne prestopajo raziskujejo in obravnavajo nove smernice na tem področju ter jih umeščajo v civilno zaščito na ravni EU in v državne sisteme. V letih, odkar se je mehanizem EU na področju civilne zaščite začel razvijati, so se okrepili preventivni ukrepi na ravni držav, odzivne zmogljivosti držav so interoperabilne (moduli), izvajajo se skupna usposabljanja, razvile so se smernice EU za podporo države za sprejem mednarodne pomoči in drugo.

Leto 2019 je prineslo še sklop novosti, ki jih intenzivno dnevno obravnavajo v Komisiji in državah članicah. Tudi Slovenija, prek Uprave RS za zaščito in reševanje, dinamično sodeluje pri nadaljnjem oblikovanju mehanizma ter ostaja aktivna članica procesa, ki podpira solidarnost med državami članicami in sodelujočimi državami pri obvladovanju nesreč. Razvoj izboljšane preventivne in pripravljane dejavnosti ter hiter in učinkovit odziv na naravne in druge nesreče so ključno vodilo prihodnjih aktivnosti, ob tem pa je treba upoštevati ločnico med pristojnostmi držav članic in podpornimi aktivnostmi Komisije.

Viri in literatura

1. DG ECHO, 2019. Background Note for the Civil Protection Committee – Developing rescEU Capacities Beyond Aerial Firefighting Means.
2. JRC, 2018. Forest Fires in Europe, Middle East and North Africa 2017. Dostopno prek: <https://effis.jrc.ec.europa.eu/reports-and-publications/annual-fire-reports/> (12. september 2019).
3. Sklep št. 1313/2013/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite.
4. Sklep (EU) 2019/420 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. marca 2019 o spremembi Sklepa št. 1313/2013/EU o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite.
5. Risk Assessment and Mapping Guidelines for Disaster Management, 21. december 2010 SEC [2010] 1626 final.
6. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT. Overview of Natural and Man-made Disaster Risks the European Union may face. Brussels, 23. maj 2017 SWD [2017] 176 final.
7. Izvedbeni Sklep Komisije (EU) 2019/570 z dne 8. aprila 2019 o določitvi pravil za izvajanje Sklepa št. 1313/2013/EU Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi z zmogljivostmi rescEU in o spremembi Izvedbenega sklepa Komisije 2014/762/EU.
8. Izvedbeni sklep Komisije z dne 31. julija 2019 o pravilih za delovanje evropskega nabora civilne zaščite in rescEU, Brussels, 31. julija 2019 C(2019) 5614 final.